

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

Warszawa, 25. VII. 2012

RPO-697716-II-1110/12/MK

00-090 Warszawa   Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77   Fax 22 827 64 53

Pani

Krystyna Szumilas

Minister Edukacji Narodowej

WARSZAWA

Szanowna Pani Minister,

Otrzymałam pismo wiceprezesa Sądu Okręgowego w K., w którym wskazuje na problemy, z jakimi spotykają się sędziowie wydziałów rodzinnych. Zwrócił, przede wszystkim, uwagę na trudności, jakie napotyka realizacja postanowień sądu rodzinnego o umieszczeniu nieletniego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym (dalej: MOW).

Stosowanie środka wychowawczego w postaci umieszczenia w młodzieżowym ośrodku wychowawczym przewiduje art. 6 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jednolity: Dz. U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178, ze zm.). Działanie ośrodka ma być nakierowane na eliminowanie przyczyn i przejawów niedostosowania społecznego oraz przygotowanie wychowanka do życia zgodnego z obowiązującymi normami społecznymi i prawnymi. Zgodnie z art. 26 tej ustawy sąd może ponadto zastosować umieszczenie w MOW jako środek tymczasowy w toku postępowania, w celu zapobieżenia już w trakcie trwania postępowania dalszej demoralizacji nieletniego lub możliwości popełnienia przez niego czynów karalnych. Nieletniego, do odpowiedniej placówki wskazanej przez organ centralny, jakim jest Ośrodek Rozwoju Edukacji, kieruje właściwy starosta. Przy wyborze ośrodka bierze się pod uwagę m. in. treść postanowienia sądowego, płeć, poziom rozwoju intelektualnego, etap edukacji, odległość od miejsca zamieszkania. Wszystkie zainteresowane organy - starostowie, młodzieżowe ośrodki wychowawcze oraz Ośrodek Rozwoju Edukacji - współpracują ze sobą za pośrednictwem

systemu teleinformatycznego, co ma umożliwić szybką i sprawną wymianę informacji o meletnim. Jak pokazuje praktyka, nie jest to jednak wystarczające do zapewnienia szybkiej realizacji dyspozycji sądu.

Z informacji podanych na stronach internetowych Ośrodka Rozwoju Edukacji wynika, że w roku szkolnym 2011/2012 młodzieżowe ośrodki wychowawcze dysponowały 4834 miejscami. Wg stanu na dzień 4 kwietnia br. na wskazanie placówki oczekiwało 259 nieletnich (ponad 70% oczekujących stanowiły dziewczęta), podczas gdy jednocześnie 140 miejsc w MOW pozostawało pustych.

Stan ten był spowodowany niedostosowaniem istniejących miejsc w ośrodkach do potrzeb nieletnich, oczekujących na umieszczenie w MOW. W celu przeciwdziałania takim sytuacjom corocznie sporządzane są analizy zapotrzebowania na miejsca w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii. W ciągu roku szkolnego na bieżąco podejmuje się próby dostosowania organizacji funkcjonowania ośrodków do bieżących potrzeb nieletnich, oczekujących na umieszczenie w nich. Niestety, działania te nie są w pełni skuteczne, zaś zwłoka w umieszczeniu nieletniego w stosownej placówce może skutkować naruszeniem jego prawa do wychowania, terapii, nauki i opieki w ramach zastosowanego środka.

Za przykład może posłużyć sprawa nieletniej Kamili R., co do której w toku postępowania opiekuńczo - wychowawczego sąd, postanowieniem z dnia 1 marca 2011 r. zastosował środek tymczasowy w postaci umieszczenia w MOW. Miejsce w ośrodku zostało wskazane nieletniej w dniu 8 czerwca 2011 r., a więc dopiero po upływie ponad trzech miesięcy. Przez cały ten czas nieletnia pozostawała w środowisku, które nie gwarantowało jej prawidłowego funkcjonowania. Doprowadzona do MOW w dniu 1 lipca 2011 r. nieletnia przebywała w nim do dnia 28 października 2011 r., kiedy to została urlopowana. Z udzielonego urlopu nie powróciła w ustalonym terminie, w związku z czym po upływie 4 tygodni, zgodnie z obowiązującymi przepisami, została skreślona z listy wychowanków ośrodka. Zatrzymana po kilku miesiącach przez Policję, została następnie umieszczona w policyjnej izbie dziecka, celem oczekiwania na ponowne wskazanie miejsca w młodzieżowym ośrodku wychowawczym.

Przepisy przewidują że nieletni ujęty w trakcie samowolnego pobytu poza schroniskiem dla nieletnich, zakładem poprawczym lub młodzieżowym ośrodkiem

wychowawczym, może zostać umieszczony w policyjnej izbie dziecka tylko na czas niezbędny do przekazania go właściwemu zakładowi, nie dłuższy jednak niż 5 dni. W ciągu tego czasu nie udało się wskazać miejsca w ośrodku dla Kamili R., toteż po pięciu dniach została zwolniona z policyjnej izby dziecka, czego skutkiem był powrót do dysfunkcyjnej rodziny. Właściwy ośrodek wskazany został w dniu 16 marca br., jednak nie doszło do umieszczenia tam nieletniej, ponieważ już wcześniej postanowieniem z dnia 8 marca 2012 r. Sąd Rejonowy w K. zdecydował o potrzebie zastosowania wobec niej środka tymczasowego w postaci umieszczenia w schronisku dla nieletnich.

Ośrodek Rozwoju Edukacji, do którego zwróciłam się w tej sprawie, wyjaśnił, że trudności w natychmiastowym umieszczeniu nieletniej w odpowiednim ośrodku w obu przypadkach, były spowodowane koniecznością uwzględnienia potrzeb edukacyjnych nieletniej oraz faktem, że w roku szkolnym 2011/2012 tylko w trzech ośrodkach w kraju prowadzono nauczanie na poziomie V klasy szkoły podstawowej, w której powinna kontynuować naukę Kamila R.. Ośrodki te dysponowały trzynastoma miejscami, wszystkie one były zajęte, a na umieszczenie oczekiwało 12 dziewcząt.

Dane statystyczne zawarte w corocznych raportach na temat zapotrzebowania na miejsca w placówkach resocjalizacyjnych i socjoterapeutycznych resortu edukacji, sporządzanych przez Ośrodek Rozwoju Edukacji, pokazują, że co roku znaczna jest liczba nieletnich, dla których nie udało się wskazać miejsca w ośrodku (wg stanu na koniec marca: w 2011 r. - 224 nieletnich, w 2010 r. - 560). Świadczy to o tym, że przyjęty system kierowania nieletnich do młodzieżowych ośrodków wychowawczych nie zapewnia właściwej realizacji orzeczeń sądowych w tym przedmiocie. W mojej ocenie, istnieje pilna potrzeba podjęcia działań w celu wypracowania metod rozwiązania tego problemu.

We wszelkich działaniach podejmowanych wobec nieletniego należy kierować się jego dobrem. Przyjęcie zasady, że nieletni powinien być umieszczony w ośrodku, w którym prowadzone jest nauczanie na poziomie odpowiadającym potrzebom nieletniego jest niewątpliwie słuszne, jednak przepisy powinny dopuszczać odstępstwa od tej reguły. W razie zastosowania przez sąd środka w postaci umieszczenia nieletniego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym priorytetem powinno być natychmiastowe umieszczenie nieletniego w ośrodku, bowiem zwłoka godzi w dobro nieletniego i może skutkować jego dalszą demoralizacją, a nawet wejściem w konflikt z prawem. Wydaje się,

że w sytuacji, gdy w danym momencie nie można wskazać nieletniemu miejsca w ośrodku spełniającym wszystkie kryteria doboru, w tym edukacyjne, należałoby dopuścić umieszczenie nieletniego w ośrodku przy jednoczesnym objęciu go czasowo, do chwili zwolnienia się miejsca w odpowiedniej klasie, kształceniem w trybie indywidualnym. Przyjęcie takiego rozwiązania leży w interesie nieletniego. Pozwala bowiem chronić nieletniego przed dalszą demoralizacją umożliwiając jednocześnie realizację obowiązku szkolnego.

Mając na względzie powyższe, na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147, ze zm.) zwracam się do Pani Minister o podjęcie stosownych działań zmierzających do zapewnienia skutecznej realizacji orzeczeń sądów w przedmiocie umieszczenia nieletnich w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych.

Łucja Wyrostek

Anna Jędrzejewska